

משך חכמה

פרשת בחוקותי, פסקא כד – כו, פרשת פדיון במה בעלת מום

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תפז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[כד]

כז, יא) ואם פל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה'

והעמיד את הבהמה לפני הפהן:

מה פשט הכתוב, ומדוע כתוב בלשון עתיד "לא יקריבו"

כז, יא) ואם כל בהמה טמאה וכו'. בתורת¹ כהנים (פרשה ד, סוף

פרק ט, פסקא א) יכול בבהמה טמאה הכתוב מדבר כו' יכול יפדו

שקדשי מזבח בעו העמדה והערכה, ותוכן דברי הספרא דבא להוכיח שבהמה טמאה דכתיב הכא היינו בהמה טהורה שהיא בעלת מום, ונקראת טמאה כי היא טמאה למזבח. דז"ל (פרשה ד, סוף פרק ט, פסקא א) "ואם כל בהמה. יכול בבהמה טמאה הכתוב מדבר, כשהוא אומר (פסוק כז) אם בבהמה הטמאה ופדה, הרי בהמה טמאה אמורה, הא אינו מדבר אלא בפסולי המוקדשים שיפדו, יכול יפדו על מום עובר, תלמוד לומר, אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה', יצא מום עובר שהוא כשר ליקרב למחר" עכ"ל הספרא.

הנה מוכיח הספרא מדכתיב להלן (פסוק כז) בהמה טמאה, שמע מינא דטמאה זו היא בעלת מום, שטמאה להקריב. ומדכתיב בלשון עתיד "לא יקריב" ולא כתיב "לא קריב", שמע מינא שהיא בעלת מום קבוע. ועל כורחך איירי בקדשי מזבח, דבקדשי בדק הבית אין הבדל בין מום קבוע למום עובר, וכיון דאיירי בקדשי מזבח, למדך הכתוב שקדשי מזבח שיש להם מום קבוע יפדו, והיינו פסולי הקדשים. הנה מוכח שבהמה שהיא קדש מזבח צריכה העמדה והערכה לרבנן, דסתם ספרא רבי יהודה היא (סנהדרין פו, א ועוד) ואינו דברי רבי שמעון.

ולאחר שהתבאר דהכתוב איירי בקדשי מזבח שנעשו בעלי מום קבוע דבעו העמדה והערכה, ולכן אם מתו יקברו, יש לבאר המשך דברי הספרא דתניא (שם, פסקא ב-ג) "טמאה. לרבות את המתה. יכול אפילו אמר הרי זה הקדש ומתה תפדה, תלמוד לומר והעריך, את שיש לו עמדה, יש לו ערכה, ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה. מנין לרבות המתה ולהוציא את שאמר הרי זה הקדש ומתה, אחר שריבה הכתוב מעט, הרי אנו למידים אותה בבהמה טמאה, מה בהמה טמאה מיוחדת ששונה שעת פדיונה לשעת הקדישה, אף אני ארבה את המתה, ששונה שעת פדיונה לשעת הקדישה, ומוציא את שאמר הרי זה הקדש ומתה, שלא שונה שעת פדיונה לשעת הקדישה" עכ"ל

פסקאות כד - כו

פרשת פדיון בהמה בעלת מום

ויקרא פרק כז, יא-יג

יא) ואם פל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה'

והעמיד את הבהמה לפני הפהן: (יב) והעריך הפהן אתה בין טוב

ובין רע פערףד הפהן פו ה'יה: (יג) ואם גאל וגאלנה ויסף חמישתו

על ערףד:

¹ [כד] (כז, יא) "ואם פל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' והעמיד את הבהמה לפני הפהן". כדי להבין את דברי המשך חכמה יש להקדים: בהמת קדשים צריכה העמדה והערכה לפני פדיון, כדכתיב כאן "והעמיד את הבהמה לפני הפהן: והעריך הפהן אתה", ואם מתה לפני פדיון לא תפדה ותקבר, כיון שלא יכול לקיים העמדה, שמתה היא, לפיכך אין יכול להעריכה, והוא גזרת הכתוב שאין פדיון אלא אם היה העמדה והערכה.

ובתמורה (לב-לג) נחלקו התנאים איזה בהמות צריכות העמדה והערכה, ותנן (תמורה לב, א) "אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית כו' ואם מתו - יקברו. רבי שמעון אומר: קדשי בדק הבית, אם מתו - יפדו" ע"כ. הנה רבי שמעון סובר שרק קדשי בדק הבית אם מתו יפדו, ולא קדשי מזבח, אלא ימותו. והטעם בזה, דבקדשי מזבח צריך העמדה והערכה. מבוואר דסובר רבי שמעון דקדשי מזבח צריך העמדה והערכה, וקדשי בדק הבית אין צריך העמדה והערכה.

אבל בדברי רבנן דהיינו תנא קמא יש לעיין, דהנה בקדשי בדק הבית בודאי חולקים על רבי שמעון וסוברים דבעו העמדה והערכה, כדתנן "קדשי בדק הבית ואם מתו יקברו" ולא יפדו, דבעינן העמדה והערכה, אבל בקדשי מזבח יש לחקור, האם הא דתנן "ואם מתו יקברו" עולה גם על רישא דמתני' של קדשי מזבח, וסוברים בקדשי מזבח כרבי שמעון דבעינן גם בקדשי מזבח העמדה והערכה, או דלמא הא דתנן "ואם מתו יקברו" אינו עולה על רישא, ובקדשי מזבח סוברים שאם מתו יפדו, וחולקים לגמרי על רבי שמעון. ונחלקו בזה רבי יוחנן וריש לקיש (שם, לב, ב) דרבי יוחנן סובר שלרבנן גם קדשי מזבח בעו העמדה והערכה, וריש לקיש סובר שקדשי מזבח לרבנן לא בעו העמדה והערכה.

ומביא הש"ס (שם, לג, א) ראייה לרבי יוחנן מתורת כהנים הכא, דמבוואר

משך חכמה

פרשת בחוקותי, פסקא כד – כו, פרשת פדיון במה בעלת מום

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תפז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

העמדה והערכה, דדיקלא בעלמא הוא דאקדיש (תמורה ז, א), (ולומר) [וצריך לומר], דהך תנא כתנא דבי לוי דאמר בתמורה (לב) [לג, א], דאף בעל מום מעיקרו בעי העמדה והערכה, וקא מרבה הוא הדין מקדיש המתה, דבעת שהקדישה לא היתה בת העמדה דהיא נפדית. וזהו דקאמר, שאם אמר הרי זה הקדש, היינו בבעל מום ומעיקרו. ולכן ממעטו רק משום העמדה והערכה, אבל משום אין פודין קדשים להאכילן לכלבים, בבעל מום מעיקרו, לכולי עלמא פודין [ענין משנה למלך הלכות איסורי מזבח (ב, ה)]. ודלא

צריך קרא לזה.

ומבאר המשך חכמה, דצריך לומר [בנדפס: ולומר. והוא טעות סופר] דהספרא סובר כתנא דלוי (תמורה לג, א) [בנדפס: לב, והוא טעות סופר], דסובר שאפילו מקדיש בעל מום מעיקרו בעי העמדה והערכה, ואם מת יקבר ואין לו פדיון, לפיכך צריך קרא לרבות שאם מקדיש מתה אין צריך העמדה והערכה, ואינה דומה לבעלת מום, כיון שבשעת הקדשה לא היתה ראויה להעמדה והערכה, לפיכך אין צריך העמדה והערכה. ולפי זה, כל המשא ומתן בספרא בפסקא ב-ג איירי בבעל מום מעיקרו, ומה שאמרו יכול הקדישה ומתה כו', היינו הקדיש בעל מום מעיקרו.

ועל פי זה יתיישב עוד קושיא גדולה על דברי הספרא, דהנה על הכתוב (דברים יב, טו) "וְרַק בְּכֹל אֲנֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בְּשָׂר כְּבָרְפֶת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ בְּכֹל שְׂעָרֶיךָ" דרשו חז"ל, דאיירי באכילת קדשים לאחר פדיונם, ודרשו (בכורות טו, א) מדכתיב "ואכלת", שאין פודין קדשים אלא לאכילת אדם ולא לאכילת כלבים, דהיינו, שאם מתו אין להם פדיון כיון שאסורים לאכילת אדם. ולפי זה יש להקשות טובא על דברי הספרא, דבשלמא מקדיש מתה יש לה פדיון, אפילו שהוא לאכילת כלבים, כיון שהקדישה מתה, והכתוב "ואכלת" הוא למעט כשמקדיש בהמה בחייה ומתה, אבל מדוע צריך קרא למעט מקדיש בחייה ומתה מפני שאינה בהעמדה והערכה, ולא ממעט לה מהא דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים. אבל לאור המבואר, דהכתוב איירי בבעל מום מעיקרו יתיישב היטב, דבמקדיש בעל מום מעיקרו פודים להאכילן לכלבים, כיון דקדם מום להקדשן, הם כמקדיש דקל בעלמא (תמורה ז, א). ועיין במשנה למלך (איסורי מזבח א, י). זה הביאור בדברי הספרא, ודלא קרבא אהרן, עיין שם. אבל מכל מקום, כל זה דחוק, דלא נזכר בספרא דאיירי בבעל מום מעיקרו, וגם בתמורה שם לא מוזכר דברייתא זו איירי בבעל מום מעיקרו. לכן צריך לפרש בדרך אחרת, כדלהלן בפסקא כה.

על מום עובר. מזה מוכיח הגמ' בתמורה (לב, ב), דלרבנן קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה, דבקדשי בדק הבית לא נפקא מינה בין מום עובר למום קבוע. ושם פסקא ב, טמאה לרבות את המתה, יכול אפילו אמר הרי זה הקדש ומתה תפדה, תלמוד לומר והעריך כו' מנין לרבות כו' מה בהמה טמאה המיוחדת, ששוה שעת פדיונה לשעת הקדשה, אף אני ארבה את המתה כו'. צריך ביאור טובא, דבמאי מיירי, אם נימא בקדשי מזבח, למה צריך לרבות מתה, הלא אף אם קדם מומו להקדשו גם כן לא בעי

הספרא.

ובתחלה נבאר פשט דברי הספרא, דלאחר שלמד דבא הכתוב ללמד על קדשי מזבח שנעשו בעלי מום שיפדו, מקשה, מדוע כתוב "טמאה", די לכתוב 'אשר לא יקריבו ממנה לה', אלא בא לרבות מתה, שאם הקדיש בהמה שהיתה ראויה למזבח אלא שכהקדישה כבר מתה, יש לה פדיון. יכול אפילו הקדישה בחייה ומתה לאחר מכן יהיה לה פדיון, תלמוד לומר והעריך כו', וכיון שמתה אינך יכול לקיים העמדה והערכה, אבל מקדיש מתה, אף על פי שאין לה העמדה והערכה, ריבה הכתוב שיש לה פדיון. ומקשה, דלמא להפך הוא, שאם מקדיש מתה אין לה פדיון מדכתיב "והעמיד", אלא תקבר, והא דכתיב "טמאה" בא לרבות שאם מקדישה בחייה ומתה, יש לה פדיון אפילו שאי אפשר לקיים העמדה והערכה. ומתרץ, כיון שהריבוי של "כל טמאה" והמיעוט הוא בלשון "טמאה", מה טמאה שעת הקדש כשעת פדיון, כך גם בזה, לפיכך אם הקדישה בחייה ומתה אין לה פדיון, דשעת ההקדש והפדיון אינו שוה, מה שאין כן הקדישה כשהיא מתה.

ויש לדקדק בדברי הספרא, הא איתא בתמורה (לב, ב) דרבי יוחנן וריש לקיש מודים, שאם מקדיש בעל מום מעיקרו אינו צריך העמדה והערכה, אף על פי שקדשי בדק הבית צריך העמדה והערכה, ולרבי יוחנן אף קדשי מזבח צריך העמדה והערכה. והטעם בזה, דכיון שאינו ראוי למזבח והוא הקדישו למזבח, לא חל עליו שם הקדש כלל, לא לקדשי מזבח, דאינו ראוי, ולא קדשי בדק הבית, דהרי הקדישו למזבח, ואינו בכלל פדיון קדשים, אלא כמקדיש דקל למזבח (תמורה ז, א) שהתחייב דמיו ואינו בכלל דין קדשים שצריך העמדה והערכה, אם כן מדוע צריך קרא ללמד שמקדיש מתה אין צריך העמדה והערכה, פשיטא הוא, דהרי אפילו אם מקדיש בהמה בחייה כשהיא בעלת מום, יש להם פדיון אפילו מתה, ואינה בכלל העמדה והערכה, כיון שהקדישה כשהיא בעלת מום קל וחומר מקדיש מתה, ואין

משך חכמה

פרשת בחוקותי, פסקא כד – כו, פרשת פדיון במה בעלת מום

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תפז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[כה - המשך]

מדוע מקדיש בהמה בעלת מום, לבדק הבית, ומתה אין לה פדיון ואם מקדיש מתה

לבדק הבית, יש לה פדיון

ועל³ כן צריך לפרש, דמיירי בקדשי בדק הבית [דהך תנא סבר בין

למזבח (תמורה ז, א), אבל מקדיש בעל מום לבדק הבית יש לו העמדה והערכה, ואם מתה לאחר מכן אין לה פדיון, ועל זה קא משמע לן קרא, שאם מקדיש מתה לבדק הבית יש לה פדיון, וזה דוקא מתה ולא בעלת מום. והטעם שאם הקדיש מתה נפדית אפילו שאינה בהעמדה והערכה, כיון שמעיקרא כשהקדישה לא היתה בת העמדה והערכה, לכן נפדית.

ולפי זה מפורש בספרא שהמקדיש בהמה מתה לקדשי בדק הבית נפדית, אפילו שאינה בהעמדה והערכה, וזה המקור של הרמב"ם שכתב (ערכין וחרמין ה, יב) "כל המקדיש בהמה בחייה, בין טהורה בין טמאה, בין קדשי הבית בין קדשי מזבח, שנפל בהן מום או תמימה הראויה ליקרב, כמו שיכתבאר, הרי זו צריכה העמדה בבית דין, שנאמר והעמיד את הבהמה, לפיכך, אם מתה הבהמה קודם שתערך ותפדה, אין פודין אותה אחר שמתה אלא תקבר, אבל אם הקדיש שחוטה או נבלה לבדק הבית, הרי זו

תפדה כשאר מטלטלין" עכ"ל

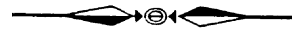
הנה מבואר בדברי הרמב"ם שהמקדיש בעלת מום לבדק הבית ומתה אין לה פדיון, ומקדיש מתה יש לה פדיון, ממש כדברי הספרא.

והראב"ד הקשה על הרמב"ם, וז"ל (שם) "אבל אם הקדיש שחוטה וכו' תפדה. אמר אברהם, אפילו למזבח, ואפילו הקדישם חיים למזבח ומתו, אם היו בעלי מומין מתחלתן, יפרו" עכ"ל הראב"ד. הנה הקשה על הרמב"ם בתרתי. א' מדוע כתב הרמב"ם דוקא הקדיש שחוטה או נבלה לבדק הבית יש לה פדיון, והא אפילו הקדיש שחוטה למזבח, נמי יש לה פדיון. ב' מדוע כתב הרמב"ם שהמקדיש בעל מום מעיקרו למזבח צריך העמדה והערכה, והא מבואר בתמודה שהמקדיש בעל מום מעיקרו למזבח אינו בכלל העמדה והערכה.

וקושייתו, מחמת שסבר שהם דברי הרמב"ם עצמו, לפיכך הקשה דהוא הדין בהקדיש קדשי מזבח, אבל באמת הרמב"ם למדה מספרא הנראה לעיל, והתם איירי בקדשי בדק הבית בלבד ולא בקדשי מזבח, לכן הביא דוקא לענין בדק הבית. [אבל אין הכי נמי המקדיש שחוטה לקדשי מזבח נמי דינא הכי, אבל לענין בדק הבית הוא חידוש יותר גדול, דאם מקדיש למזבח שחוטה או נבלה, בודאי לא חל קדושה כלל אלא על דמיה, ואינה

כמו שערבב הקרבן אהרן הטעמים, במחילה מכבודו. אבל זה דחוק, דלא נזכר כלל בעל מום מעיקרו, ולא משמע גם מתמורה כנ"ל.

² תמצית דבריו: בתורת כהנים אמרו, זכיון דלהלן (פסוק כז) איירי בהמה טמאה ממש, על כורחך הכא איירי בבעל מום, וכתוב "לא יקריבו" בלשון עתיד, ללמד דאיירי במום קבוע שאינו עובר, וכיון שבהקדש לבדק הבית אין הבדל בין בעל מום ללא בעל מום, על כורחך הכא איירי בקדשי מזבח, ושמע מינא דסובר הספרא דקדשי מזבח צריכים העמדה והערכה, ואם מתו לא יפדו. ומכאן מוכיח הש"ס בתמורה את שיטת רבי יוחנן - דלא כריש לקיש - דסובר שקדשי מזבח אינם בכלל העמדה והערכה. עוד איתא בספרא, דדרשו, שאם מקדיש מתה יש לה פדיון, ואין צריך העמדה והערכה. אבל יש לדקדק בזה טובא, הא מבואר בתמורה דמקדיש בעל מום מעיקרו אינו בכלל העמדה והערכה, אם קל וחומר למקדיש מתה. ובפסקא הבאה יבואר.

[כה]

³ [כה] וכיון דדחוק להעמיד את הספרא בפסקא ב' ג' בבעל מום מעיקרו, יש לפרש דמיירי בקדשי בדק הבית. ובפסקא א' דאיירי מבעל מום קבוע, איירי בקדשי מזבח, ובפסקא ב-ג דבא לרבות מקדיש מתה, איירי בקדשי בדק הבית, דהאי תנא סבר בין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית בכלל העמדה והערכה כדאיתא בתמורה (שם), ומטעם זה בפסקא ב' ממעט כל שהקדישה ומתה, ומשמע בין היתה בעל מום מעיקרו ובין לא היתה בעל מום מעיקרו, כיון שבקדשי בדק הבית אין הבדל בין בעל מום מעיקרו או בעל מום מעיקרו, כמו שכתב רש"י ותוס' בתמורה (שם, ד"ה ואמר), דבלאו הכי אין נפדין אם מתו, אבל אם מקדיש מתה אין לה העמדה והערכה ויש לה פדיון.

ועכשיו אין להקשות והא קל וחומר הוא, דבאמת מקדיש בעל מום מעיקרו לבדק הבית יש לה העמדה והערכה, ואין לה פדיון, ומה שאמרו בתמורה שהמקדיש בעל מום מעיקרו יש לו פדיון ואינו בכלל העמדה והערכה, זה דוקא מקדיש בעל מום למזבח, כי מקדיש בעל מום למזבח זה כמקדיש דקל

משך חכמה

פרשת בחוקותי, פסקא כד – כו, פרשת פדיון במה בעלת מוס

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תפז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

דלברייטא זו כיוון הרמב"ם בהלכות ערכין פרק ה' פסקא יב, זה לשונו, אבל אם הקדיש שחוטה או נבלה לבדק הבית, הרי זו תפדה כשאר מטלטלין, והיינו ברייתא דילן. והראב"ד סובר, דדברי עצמו הן. ואם נימא, דבקדשי בדק הבית גם כן אין פודין להאכילן לכלבים, אתי שפיר, כיון דמעיקרא לא היתה עומדת רק

מזבח א, (יא) וז"ל "האמנם, הא קשה לי טובא, ממה שכתב רבינו שם, אבל אם הקדיש שחוטה או נבלה לבדק הבית, הרי זו תפדה כשאר מטלטלין. והשתא קשה, דבהקדיש נבלה לבדק הבית, איך יכול לפדותה, הא אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, אף על גב דמקדיש נבלה הוה ליה כבעל מום מעיקרו, מכל מקום, בקדשי בדק הבית אין לחלק, כמו שכתבתי עכ"ל, אבל לאור המבואר יתיישב היטב, דאף על פי שאין חילוק בין בעל מום מעיקרו לתמים לענין בדק הבית, אבל יש חילוק בין בהמה בחייה בעלת מום למתה, דבעלת מום בחייה עומדת לפדיון לאכילת אדם, לכן אם הקדישה בחייה אין לפדותה לכלבים, כי כבר היתה קדושה לאכילת אדם, אבל אם מקדישה מתה, מתחילת הקדשה היתה עומדת לאכילת כלבים. וכן משמע בתוספתא (ערכין, ד, ג) וז"ל "המקדיש את הבהמה ומתה אין לה פדיון, המקדיש את המתה יש לה פדיון". [כך היא גירסת המשך חכמה, עיין במנחת ביכורים].

ועל פי זה יתיישב עוד דבר. דהנה בסוגיא בתמורה (לב, ב) מביא הש"ס ראייה לרבי יוחנן מספרא, והנה רבי יוחנן תרתי קאמר, דלרבנן בין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית בעינן העמדה והערכה, ובשלמא קדשי מזבח מבואר בספרא דיש העמדה והערכה בפסקא א', אבל מנלן דקדשי בדק הבית סבירא ליה לספרא דיש להם העמדה והערכה. ורש"י ותוס' בתמורה (לג, א ד"ה ואמר) כתבו [ג.ב.] לא ידעתי מדוע כתב המשך חכמה דוקא את התוס', ולא גם את הרש"י, דבאמת אין ראייה לזה מהספרא, אבל כך משמע ממתני' דתמורה, מדקאמר רבי שמעון דקדשי בדק הבית יפרו, מכלל דשמע דלרבנן יקבר, דבעינן העמדה והערכה בקדשי בדק הבית. אבל הוא דוחק. אבל לפי ביאור המשך חכמה, זה מוכח בפסקא ב' ג' דיש העמדה והערכה לקדשי בדק הבית.

ומסיים המשך חכמה "אחרי זה ראיתי להירושלמי פרק ג במעשר שני מביא ברייתא זו ומפרשה בקדשי בדק הבית, וסובר, דבטמאה לא בעי העמדה והערכה, ופליג על תלמודין. ועיין נועם ירושלמי בזה, ודו"ק בכל זה" [ולא הארכתי בביאור מראי המקומות. ומה שיש לדון בזה. ועוד חזון למועד], ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

קדשי מזבח, בין קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה, כמפורש בתמורה (לב, ב) ובקדשי בדק הבית בודאי אין חילוק בין בעל מום מעיקרו, דבין כך ובין כך אינן נפדין, וכן כתבו רש"י ותוס' לג, א שם (ד"ה ואמר). ובכל זאת מרבה מתה אם הקדישה מתה, דמעיקרא לא הוה בת העמדה והערכה, גם כן נפדית. וברור,

שייכת בכלל העמדה והערכה, אבל המקדיש לבדק הבית, הוה אמינא דמאי נפקא מינא אם היא חיה או מתה לעולם היא קדושה לבדק הבית, ואם קדשי בדק הבית צריכים העמדה והערכה גם אם הקדיש מתה או נבלה לא תפדה, קא משמע לן דאם הקדישה שחוטה או מתה תפדה].

[ומה שסובר הרמב"ם שאפילו מקדיש למזבח בעלת מום אין לה פדיון, עיין בנושאי כלים דסובר כלוי (תמורה לג, א) שאפילו מקדיש בעל מום מעיקרו, ואפילו חיה ועופות יש לו העמדה והערכה].

אבל צריך טעם מאי שנא הקדישה בחייה לבדק הבית, ומתה לאחר מכן, דצריכה העמדה והערכה, ואם הקדישה מתה אין צריכה העמדה והערכה, הא בלאו הכי בהמה זו לא למזבח עומדת אלא לבדק הבית, ולענין בדק הבית אף המקדיש בעלת מום צריכה העמדה והערכה אפילו שאינה ראויה למזבח, ועל כורחך גזירת הכתוב היא לחייב העמדה והערכה אפילו שאינה ראויה למזבח, אם כן מדוע מקדיש מתה יש לה פדיון, ומאי נפקא מינא לענין בדק הבית בין היתה חיה או לא.

ומבאר המשך חכמה, דאם נאמר שאין פודין קדשים להאכיל לכלבים אפילו קדשי בדק הבית, אתי שפיר. דיש הבדל גדול בין מקדיש בהמה בחייה לבדק הבית, ובין מקדיש בהמה מתה לבדק הבית, לענין פדיון. דאם מקדיש בהמה בחייה לבדק הבית ומתה, אינו יכול לפדותה, דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים, דבתחלה כשהקדישה היתה ראויה לאכילת אדם אם יפדנה, וחל עליה קדושה לאכילת אדם על ידי פדיון, ולכן אם היתה מתה לא יפדנה, אבל אם היתה מתחלה מתה והקדישה, היתה קדושה מלכתחלה רק לאכילת כלבים, לפיכך יכול לפדותה, ואין צריך העמדה והערכה. [אבל קשה לי, אם כן מדוע ממעט בספרא שלא לפדותה מטעם דבעינן העמדה והערכה, ולא ממעט מטעם דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים. וצריך לומר, דכיון דלענין קדשי בדק הבית אין הבדל בין בעלת מום לתמימה, והוה אמינא דאין לחלק בין מקדישה בחייה ומתה ובין מקדיש מתה, וחידוש זה שמחדש המשך חכמה, הא גופא קא משמע לן קרא].

ועל פי חידוש זה מיישב המשך חכמה בחידושו לתמורה [אין בידניו. אבל זה נמצא באור שמח חמץ ומצה א, ג] את קושיית השער המלך, וז"ל (איסורי

משך חכמה

פרשת בחוקותי, פסקא כד – כו, פרשת פדיון במה בעלת מוס

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תפז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

העמדה והערכה, ופליג על תלמודיו. ועיין נועם ירושלמי בזה, ודו"ק בכל זה⁴.

[כו]

(כז, יג) ואם גאל יגאלנה ויסף חמישתו על ערפך:

מדוע לא כתוב 'יגאלנה המקדיש' כמו בבית ושדה אחוזה

(כז, יג) ואם גאל יגאלנו כו'. הא⁵ דלא כתיב המקדיש, נראה,

קדשי בדיק הבית, דבקדשי בדיק הבית לא נשאר שמו עליו, דדוקא בקדשי מזבח שם הבעלים עליו להתכפר בו, אבל בקדשי בדיק הבית לא נשאר שמו עליו, שכבר הוקדש הדבר לבדיק הבית. ומטעם זה אמרו בתמורה (לב, א) שאם הקדיש לבדיק הבית קרבן שכבר הקדיש למזבח, חייב לשלם לבדיק הבית את ההנאה שיש לו מקדשי המזבח לכפרתו, מה שאין כן אם הקדיש לבדיק הבית, ושוב חוזר ומקדיש אינו תופס כלל, דכבר אינה שלו.

ולכן להלן במקדיש ביתו ושדה אחוזתו שהם הקדש רק לבדיק הבית, וכבר אין למקדיש שייכות לבית או לשדה, כתוב "המקדיש", שרק בזה יש הבדל בינו לבית אחר, שהוא "המקדיש", אבל כאן בבהמה בעלת מוס בקדשי מזבח, שמו עליה עוד, לכן לא כתוב המקדיש כי בלאו הכי שמו עליה.

אלא שלפי זה יש להקשות, דהוה לכתוב ואם גאל יגאל את "בהמתו" כמו שכתוב במעשר להלן (פסוק לא) "ואם גאל יגאל איש ממשעשרו" חמישתו יספ עליו". אבל הטעם בזה, דהנה בתמורה (י, א) מבואר, דאם הקדיש בהמה כדי שיתכפר בה חבירו, אם המקדיש פודה מוסיף חומש, ואם המתכפר פודה אינו מוסיף חומש, לפיכך לא כתוב "בהמתו", דכיון ששם בהמתו הוא רק כיון שהוא המתכפר בה, אינו מוסיף חומש, דדוקא המקדיש מוסיף חומש.

ועוד טעם שלא כתוב בהמתו, דבאמת גם איש אחר שאינו בעלים יכול לפדות בלא רשות המקדיש, לפיכך לא כתוב דוקא בהמתו דהוה משמע שרק הבעלים יכולים לפדות, אבל במעשר שני אין יכולים לפדות אלא הבעלים, כיון שגם לפני פדיון הבעלים יכולים לאכול המעשר שני בירושלים, לכן אין יכול לפדות וליטול מהם ממונם בלא רשות, מה שאין כן הכא שהקדיש למזבח, כל אחד יכול לפדותה לעצמו לאחר שנעשית בעלת מוס, וכן כתבו התוס' (בבא קמא סח, ב) לענין כרם רבעי, "לא דמי, דהקדש, מאחר שהוקדש יצא מרשות בעלים, וכמו שהבעלים יכולין

לכלבים, ומתחלת הקדשה חלה עליו הקדש לפדותה לכלבים, כזה פודין, וכמו שהטיבותי לדבר בחידושי למסכת תמורה להשיג על השער המלך תמן (איסורי מזבח א, יא). ודו"ק. וכן משמע מתוספתא שמה (ערכין פרק ד). ולפי מה שכתבתי אתי שפיר, דמזה פשיטא ליה (תמורה לב, ב), דתנא דתורת כהנים סבר, בין קדשי מזבח בין קדשי בדיק הבית בכלל העמדה והערכה. ועיין תוס' שם ד"ה ואמר רחמנא עביד ליה העמדה והערכה. ודו"ק. אחרי זה ראיתי להירושלמי פרק ג, ו במעשר שני מביא ברייתא זו, ומפרשה בקדשי בדיק הבית, וסובר, דבטמאה לא בעי

⁴ תמצית דבריו: מבואר בתורת כהנים, שהמקדיש בהמה בעלת מוס לבדיק הבית, ומתה, אין לה פדיון, דבעינן העמדה והערכה. ואם מקדיש מתה יש לה פדיון. ויש לתמוה, הרי בעלת מוס היא כמתה, ומאי שנא. והביאור בזה, דבעלת מוס בחייה עומדת לאכילת אדם, והוקדשה להפדות לאכילת אדם, לכן אם מתה אינה נפדת, דאין פודין קדשים לאכילת כלבים. אבל אם מקדיש מתה, מתחלת הקדשה לא היתה עומדת אלא לאכילת כלבים, לכן יש לה פדיון לאכילת כלבים.

[כו]

⁵ [כו] (כז, יג) "ואם גאל יגאלנה ויסף חמישתו על ערפך". [הנה פרשה זו איירי במקדיש בהמה טהורה למזבח שנעשית בעלת מוס, כמבואר ברש"י]. ויש לדקדק, מדוע כאן במקדיש בהמה למזבח לא כתוב "יגאלנה [המקדיש] ויסף", כמו שכתוב להלן (פסוק טו) במקדיש ביתו "ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישתו פספ עליו ויהיה לו", ובפסוק יט בדין מקדיש שדה אחוזה "ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אתו".

ומבאר המשך חכמה, דהנה איתא בבבא קמא (עו, א) דגנב והקדיש, בין לקדשי קדשים ובין לקדשים קלים אינו משלם ד' וה', והקשו בש"ס מה לי מכר להדיוט או מכר להקדש, ותירצו דכשמוכר להדיוט מתחלה היה נקרא שור של ראובן ולאחר מכירה נקרא שור של שמעון, אבל הקדש, שמו עליו, כי בהמה תמימה שהוקדשה על ידי ראובן להקריב, קרבנו שמו עליו גם כאשר היא ברשות אחר, ומכפר לבעליו. והקשו התוס' (שם, ד"ה והשתא) דלהלן (עט, א) תנן "גנב והקדיש משלם ד' וה'", ותירצו דהא דלהלן הוא

משך חכמה

פרשת בחוקותי, פסקא כד – כו, פרשת פדיון במה בעלת מום

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תפז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(פסוקים טו, יט) המקדיש, דאין לו שום הבדל בינו ובין אחר, רק במה שהוא מקדיש, לא כן בקדשי מזבח דשלו הם, דתורא דראובן מקרי, לכן כתב סתם ואם גאל יגאלנה. ולא כתב ואם גאל יגאל את בהמתו, כמו שכתוב גבי מעשר (פסוק לא), משום שהמתכפר אינו מוסיף חומש (תמורה י, א). ועוד, דאיש אחר מצי לגאול מיד גזבר בלא רשותו, אבל במעשר לא מצי לגאול איש אחר בלי רשותו, משום דאיהו אכיל לה ושלו המה, וכמו שכתבו תוס' מרובה (בבא קמא) דף סח, ב בסוגיא דצנועין⁶.

משום דבהקדש בדק הבית, הלא כבר יצא לגמרי מרשות המקדיש, ואין לו בה שום זכות יותר מאחר, ולכן פירשו בתוס' פרק מרובה (בבא קמא עו, א ד"ה והשתא), דגנב והקדיש לבדק הבית חייב בתשלומי ד' וה' (שם, עט, א), משום דההקדש הוא כמכירה, אבל קדשי מזבח עדיין הוא הבעלים, ולכן חלה עליו הקדש עלוי (תמורה לב, א), יעויין שם, ולכן תורא דראובן מקרי (בבא קמא עו, א), ואינו חייב ד' וה' על הקדשו למזבח. לכן בקדשי בדק הבית כמו שדה אחוזה, וכי יקדיש ביתו, כתיב

כתב המקדיש. ולא כתב "בהמתו" כמו במעשר, כיון שמתכפר אינו מוסיף חומש, ועוד, שאחר יכול לפדות, מה שאין כן במעשר, כמבואר בפנים.

לפדותו כמו כן אחר, אבל כרם רבעי הבעלים זכאים לאוכלה בירושלים" עכ"ל. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: הטעם שלא כתוב 'יגאלנה המקדיש', כדכתיב במקדיש ביתו ושדה אחוזתו, כיון שהתם הוא הקדש בדק הבית, ולאחר שהקדישם אין בינו לאחר כלום, שאין שייך לו אלא לבדק הבית, ורק בזה שהוא הקדיש יש הבדל בינו ובינם, אבל בהקדש מזבח, אפילו לאחר שהקדיש הרי מתכפר בו, ושמו עליו, לכן לא